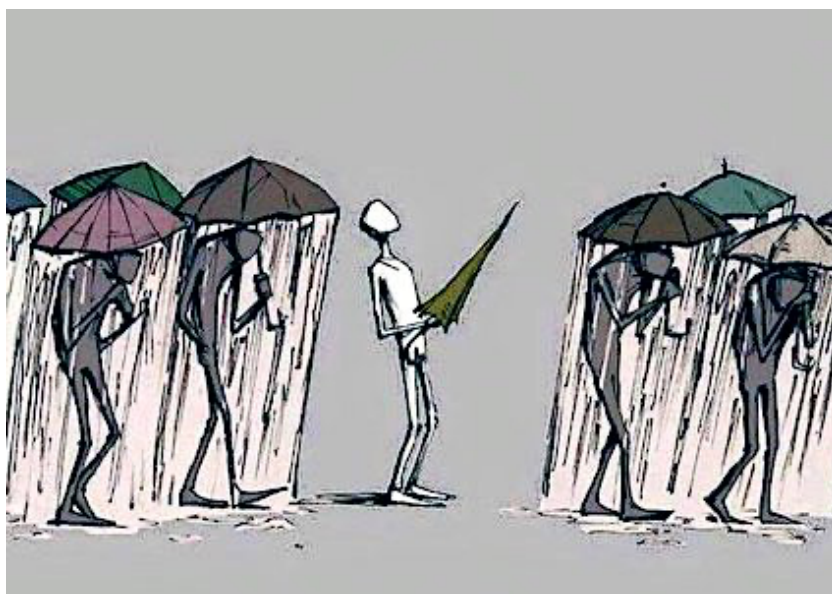

Beste vrienden van de Pastorale Eenheid H.Damiaan

Het is de 3de Zondag van de advent. Overweging bij het Evangelie van deze zondag.

Mensen erven hun godsdienst meestal van hun ouders omwille van het gezag dat hun ouders hadden of omwille van de tradities in het gezin. Maar wat je van je ouders onmogelijk kan erven is je geloof. Geloof is namelijk iets dat ontstaat door bekering. En dat is geen eenmalig gebeuren maar een langdurig proces van ups en downs, van nu eens kracht en dan weer zwakte, crisis en herbronning. Geloof is ook geen 'levensbeschouwing' of het hebben van een 'overtuiging'. Die woorden drukken voor mij veel te veel een afgewerkt pakketje uit. Nee, geloof is een onafgebroken strijd met jezelf, tot een kwartier na je dood (grapje). Veel mensen vinden dat een overbodige strijd omdat ze geen god nodig hebben.

What leaving your religion can be like (auteur mij onbekend)

Deze cartoon bijvoorbeeld spreekt nogal wat atheïstische mensen aan. Gelovigen lopen er gebukt met een regenscherm (de paraplu staat voor geloof) waaronder het - gek genoeg - stortregent. Die stortregens stellen hun eigen angsten voor en omwille van hun angsten geloven ze en houden ze hun scherm open. Ze beseffen niet dat wanneer ze zich van hun paraplu zouden ontdoen, de stormen zouden ophouden en ze bij heldere 'hemel' zouden kunnen leven. Het helle figuurtje in het midden staat fier rechtop en duidelijk op afstand van de anderen. Het is als het ware zijn eigen god geworden. Met alle respect voor vele van mijn atheïstische vrienden, ik heb dat zelf nooit een positie gevonden om jaloers op te zijn.

Zoals vorige week wijst Johannes de Doper in het evangelie vandaag ook naar Jezus en wil hij de aandacht van zichzelf afleiden. Als ze het hem vragen zegt hij: "Ik ben niet de profeet. Ik ben Elia niet. Ik ben niet de Messias." Kortom ik ben niet God. Nu kan je die teksten over hem lezen om zijn relatie met Jezus scherper te krijgen maar omdat evangelie altijd gericht is aan mij, bevragen zijn uitspraken ook mijn relatie met God. En voor de duidelijkheid: ik ben niet God.

Vanaf hier traag lezen want er komt een hele rij persoonlijke voornaamwoorden. In tegenstelling tot het figuurtje midden op de cartoon, is één van de grote voordelen en genoegens van het gelovig zijn dat je vrijgesteld bent van de rol van god. Als het over het bestaan van god ging, zaten Atheïsten in de 19de eeuw een beetje vast in een fout dilemma. 't Is ofwel 'Hij' ofwel 'Ik', zeiden ze. En omdat 'Hij' stond voor afhankelijkheid en 'Ik' voor vrijheid, kozen ze logisch het laatste. Daardoor kwamen ze natuurlijk 'Alleen op de wereld' terecht. Vandaag denken veel atheïsten uiteraard heel zorgzaam over de wereld en gaan er juist heel behoedzaam mee om, maar in het slechtste geval kan het ook betekenen dat wie de wereld alleen voor zich heeft, hem als een ding ziet, als een 'Het' en dan kan je dat 'Het' naar eigen behoefte naar je hand zetten. Tegelijk een zware verantwoordelijkheid want het betekent dat je zelf voor god moet spelen als je alleen maar in een relatie 'Ik-Het' staat.

Voor een gelovige ligt dat anders. Die heeft van dat dilemma ofwel 'Hij' ofwel 'Ik' geen last. Want voor een gelovige is God niet een 'Hij' maar een 'Jij'. Die verlangt ten diepste naar een partner, een 'Jij' waardoor zijn eigen 'Ik' en de hele wereld zin en vorm krijgt. Onder 'Jij' mag je dan alles verstaan wat ik niet zomaar naar mijn hand kan zetten, waar ik geen zeggenschap over heb en wat ik in zijn anders-zijn onvoorwaardelijk tot mij moet laten komen. Voor de filosoof Martin Buber is dat 'Jij' God en God alleen. God is de ruimte waarin alles uit 'Het' kan veranderen in 'Jij'. Niet alleen mensen, maar ook een landschap, een boom, een kunstwerk of het gerecht dat mijn vrouw met veel zorg voor me op tafel zet. Het onvoorwaardelijke kan uit alles tot mij spreken. Een andere filosoof, Sartre, vond dat iedere andere zo'n 'Jij' kan zijn en dat je daarvoor geen God nodig hebt. Maar het leven leert dat ieder ander in bepaalde situaties voor mij een 'Hij' wordt en dat ik er afstand van kan of moet nemen. Maar van God kan ik geen afstand nemen. Als ik hem zou willen begrijpen, binnentrekken binnen mijn verstand, dan wordt hij een voorwerp, een ding, een 'Het'. Maar God is geen nabij ding, Hij is eerder nabijheid zelf. God kun je alleen in een persoonlijke relatie ervaren en die relatie heet gebed. De franciscaan Bonaventura mediteerde over de korte zin uit de Schrift 'God is Licht' en zei heel mooi dat als we kijken naar het licht niet het licht zelf zien, maar in het licht wel alle dingen zien. Voor hem moet je God niet in de wereld zoeken maar de wereld in Gods licht bekijken.

En daarom is – zoals ik in het begin schreef - geloof iets dat ontstaat door bekering. Als klein kind zijn we allemaal begonnen met ons eigen Ikje. Begonnen als narcist. Begonnen als een godje op ons eigen kleine troontje. Een klein kindje beleeft zichzelf allereerst als centrum van het heelal waarrond alle mensen en dingen bewegen. Voor het kind is de wereld zoals de moederborst altijd beschikbaar om onmiddellijk zijn behoeften te bevredigen. En als dat klein kind niet zou groeien in de wereld van relaties en niet 'Jij' leert ontdekken als iets wat het in zijn anders zijn moet leren respecteren, zal het nooit zijn echte 'Ik' ontdekken. Dan blijft het narcistisch en ontstaan er later persoonlijkheidsstoornissen. Gelukkig is er speelgoed en zijn er sprookjes en verhalen en tonnen fantasie waarmee het kind zichzelf kan bevrijden van alleen maar aandacht op zichzelf en geleidelijk leert om de ruimte tussen het 'binnen' en het 'buiten' te verruimen. De mens begint zijn leven dus in een situatie van zichzelf godje voelen. Hij bevindt zich altijd eerst in de positie van God. Hij zit onbewust op een troontje waar hij alleen maar af komt wanneer hij gaandeweg leert aandacht te krijgen voor de wereld buiten eigen behoeften. Wanneer hij zijn ikje laat vormen en corrigeren door een 'Jij', waaraan het zich meer gelegen laat dan aan zichzelf. En het punt is dat we het eigenlijk niet leuk vinden om van dat troontje verdreven te zijn en altijd weer de neiging hebben om er terug op te gaan zitten.

Als gelovige worden we voortdurend heen en weer geslingerd tussen ons ideaal om God in het brandpunt van ons leven te plaatsen en onze neiging om Hem die positie weer te ontnemen door zelf godje te spelen over anderen en zelf uit te maken wat goed en kwaad is. Dus heeft een gelovige ook voortdurend last van een dilemma: niet 'Hij' of 'Ik' maar 'Jij' of 'Ik'. Daarvan

loskomen heet bekering en het is daartoe dat Johannes de Doper zijn toehoorders oproept. Want hoe groot en oud zij en wij ook zijn, werkelijk geloof is een permanente strijd met ons ikje en bekering is altijd weer nodig.

Bovendien is het niet simpel om je leven af te stemmen op een 'Jij' dat je niet kent. Wij weten niet hoe God is en wat God wezenlijk is. En hoe gelovig ook, geen mens hoort Gods stem permanent. Mijn geloof kent net als mijn leven momenten waarop ik Gods zwijgen ervaar, zoals Jezus in Gethsemane en aan het kruis. Het enige wat je kan doen is vertrouwen en hopen dat die God niet blind of doof is, niet onverschillig of stom en dat je hem met 'Jij' kan aanspreken. Maar die 'Jij' is hoe dan ook niet in lijntjes te vatten, noch op papier noch op het doek. Maar soms komt een zeldzame kunstenaar er wel heel dichtbij. Voor mij is dat zondermeer de Amerikaan Mark Rothko (1903-1970).

Mark Rothko, N° 8, Olie op doek, 1952, Private collectie

"Ik wil geen lijnen schilderen. Ik wil me alleen bezighouden met de menselijke emoties. Als er geen lijnen meer zijn, blijft er alleen kleur over. Maar ook dat is maar een hulpmiddel. Mensen die staan te huilen voor mijn doeken, hebben dezelfde religieuze ervaring als ik toen ik ze schilderde. Als je alleen geraakt wordt door hun kleurrelatie, dan mis je het belangrijkste", zei Rothko. God kleurt niet tussen de lijntjes van onze verwachtingen en evenmin valt hij in kleuren te vangen. Vanaf 1950 wou Rothko helemaal geen uitleg meer geven bij zijn schilderijen behalve één: "Misschien heb je twee kenmerken van mijn schilderijen opgemerkt. Of het oppervlak zet uit en duwt in alle richtingen naar buiten, of het oppervlak trekt samen en stroomt van alle kanten naar binnen. Tussen die twee uitersten vind je alles wat ik wil zeggen." Zou die dubbele beweging ook de beweging zijn die God met mij en jou maakt? Naar buiten treden en ons overladen met de liefde van een kerstkind straks en ons tegelijk helemaal binnenhalen in zijn diepe geborgenheid en zegen. Zoals we zijn, slingerend tussen twijfel en geloof. "Ik ben niet de profeet. Ik ben Elia niet. Ik ben niet de Messias", zei Johannes de Doper. God zal mij als Hij me ooit helemaal naar binnen haalt in zijn liefde niet beoordelen op het feit dat ik geen heilige was, geen Damiaan of geen Moeder Teresa, Hij zal beoordelen of en in hoeverre ik Ronald ben geweest die geen godje wou zijn. (Ronald Sledsens)

Als jij gelovige, andersgelovige, twijfelaar of atheïst bent kan je de tekst van het evangelie nu lezen.

Evangelie (Jo, 1, 6-8, 19-28) Er is een mens geweest, een gezondene van God; zijn naam was Johannes. Hij kwam als getuige: hij moest getuigen van het licht, opdat allen door hem tot geloof zouden komen. Hij was niet het licht, hij moest getuigen van het licht. Dit dan is het getuigenis van Johannes. De Joden hadden uit Jeruzalem priesters en Levieten op hem afgestuurd met de vraag: 'Wie bent u?' Onomwonden kwam hij ervoor uit: 'Ik ben de Messias niet.' 'Wie dan wel? Bent u Elia?' vroegen ze. 'Die ben ik ook niet', antwoordde hij. 'Bent u soms de profeet?' - 'Nee', zei hij. 'Wie bent u dan?' drongen ze aan. 'We willen een antwoord geven aan degenen die ons gestuurd hebben. Wat zegt u over uzelf?' Hij zei: 'Ik ben een stem die roept in de woestijn: 'Maak recht de weg van de Heer'', zoals de profeet Jesaja gezegd heeft.' De afgevaardigden, die uit de kring van de farizeeën kwamen, drongen verder aan en vroegen: 'Maar als u de Messias niet bent en ook Elia niet of de profeet, waarom doopt u dan?' Johannes gaf hun ten antwoord: 'Ik doop in water. Maar zonder dat u Hem herkent staat Hij al in uw midden: Hij die na mij komt, maar wiens schoenriem ik niet waard ben los te maken.' Dit gebeurde in Bethanië, aan de overkant van de Jordaan, waar Johannes aan het dopen was.